

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.7\(348\).18-24](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.7(348).18-24)

УДК 001:[311:519.23]:(477)(045)

Леонід Костенко,
кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
kosten209@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7629-1228>

Вікторія Копанєва,
кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри інформаційних
комунікацій Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка
v.kopanieva@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9838-4855>

Олександр Жабін,
науковий співробітник
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
azhabin57@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5693-2155>

Становлення наукознавства в Україні

У статті проаналізовано доробок наукових шкіл Г. Доброва (наукознавчі дослідження й теоретичні засади щодо оптимального розвитку науково-технічного потенціалу країни та методів його вимірювання); В. Глушкова (створення проблемно-орієнтованих програмно-технічних комплексів для інформатизації управління економікою); О. Онищенко (упровадження автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів, доповнене інформаційно-аналітичним опрацюванням) на шляху становлення технологій вітчизняної наукометрії як самостійної наукової дисципліни, що вивчає когнітивні комунікації в науці за частотою цитувань наукових праць та їхніх авторів. Визначено актуальність проблематики сучасного бачення ситуації щодо вибору підходів до принципів оцінювання ефективності результатів вітчизняних досліджень за допомогою наукометричних технологій. Обґрунтовано використання технологій консолідації бібліометричних даних від наявних вітчизняних і закордонних наукометричних джерел. Розглянуто два найпопулярніші у вітчизняному науковому середовищі метричні проєкти: інформаційно-аналітичну систему "Бібліометрика української науки" та Ukrainian National H-index Ranking — некомерційний рейтинг наукових організацій та установ, що спеціалізуються на наукових дослідженнях. Зазначено, що сервіси цих бібліометричних проєктів є взаємодоповнювальними, зокрема "Бібліометрика української науки" має розвинений аналітичний апарат, який містить дані про галузевий і територіальний розподіл науковців тощо, а Ukrainian National H-index Ranking обчислює власний H-index і пропонує систему отримання сертифікатів (звітів) користувачами. Констатовано, що подальший розвиток наукометричних технологій в Україні потребує оновлення нормативної бази щодо оцінювання результативності наукових досліджень, яка має відповідати засадам Лейденського маніфесту. Наголошено на доцільності створення єдиної інтеграційної платформи, в якій враховуватимуться напрацювання наявних вітчизняних і закордонних метричних проєктів, для можливості формування експертних висновків щодо ефективності вітчизняної науки.

Ключові слова: бібліометричні технології; консолідація даних; наукознавство; наукометричні дослідження; оцінювання ефективності досліджень; штучний інтелект

Постановка проблеми. Формування вітчизняної наукометрії відбувається на основі доробку наукових шкіл Г. Доброва (наукознавчі дослідження й теоретичні засади щодо оптимального розвитку науково-технічного потенціалу країни та методів його вимірювання); В. Глушкова (створення проблемно-орієнтованих програмно-технічних комплексів для інформатизації управління економікою тощо); О. Онищенко (упровадження автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів, доповнене інформаційно-аналітичним опрацюванням). Надалі зусилля цих шкіл було підтримано низкою нормативних актів, а саме ЗУ "Про інформацію" [1], "Про науково-технічну інформацію" [2], "Про наукову і науково-технічну діяльність" [3].

Серед перших практичних результатів виокремлено створення проєкту інформаційно-аналітичної системи "Бібліометрика української науки" та започаткування Ukrainian National H-index

Ranking — некомерційного рейтингу наукових організацій та установ, що спеціалізуються на наукових дослідженнях.

Водночас у структурах управління науковою сферою зростає актуальність проблематики вибору шляхів використання метричних технологій оцінювання результатів вітчизняних наукових досліджень. Насамперед йдеться про визначення підходів до консолідації бібліометричних показників від вітчизняних і закордонних наукометричних джерел.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям технологій оцінювання результатів наукових досліджень слід вважати розвідки українського вченого, засновника Центру (нині — Інституту) досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки НАН України Г. Доброва, який у монографії "Наука про науку. Введення в загальне наукознавство" сформулював таке визначення цього поняття: "...комплексне дослід-

ження та теоретичне узагальнення досвіду функціонування соціальних систем у науці з метою обґрунтування науково-технічної політики, а також раціонального формування потенціалу науки та підвищення ефективності наукової діяльності за допомогою засобів соціального, економічного та організаційного впливу" [4]. Праця витримала три перевидання в Україні й була перекладена багатьма мовами в інших державах.

У 1969 р. Г. Добров започаткував періодичний міжвідомчий науковий збірник "Наукознавство та інформатика", також працював експертом у структурах ЮНЕСКО, зокрема брав участь у заснуванні відомого міжнародного журналу *Scientometrics*.

Науковця вважають одним з ініціаторів застосування математичних та автоматизованих методів опрацювання інформації для аналізу розвитку науки (прогнозування науки й техніки, управління науковою діяльністю та науково-технічним прогресом, планування досліджень і розробок, питання пріоритетів та інновацій тощо).

Зазначимо, що Г. Добров приділяв значну увагу проблемам управління наукою. Зокрема, у спільній із В. Глушковым монографії "Бесіди про управління" (1968) розглянуто шляхи використання нових математичних і технічних засобів для підвищення ефективності управління.

В. Глушков як головний ідеолог розроблення Загальнодержавної автоматизованої системи обліку та опрацювання інформації (ЗДАС), призначеної для автоматизованого управління економікою держави, також був ініціатором "безпаперової інформатики" в епоху розквіту друкарства, коли основним носієм інформації був папір.

Однак слід зазначити, що Обчислювальному центру при АН УРСР (1957) та створеному на його базі Інституту кібернетики АН УРСР (нині — Інститут кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України), керівником яких був В. Глушков, досягти значного прогресу в автоматизації перероблення інформації на базі тогочасних технічних засобів було вкрай важко.

Отже, завдяки спільним зусиллям у теоретичних напрацюваннях Г. Доброва та В. Глушкова було зроблено одні з перших кроків у сфері автоматизації управління наукою. Надалі ці ініціативи продовжили послідовники вчених.

У практичному аспекті зазначений науковий доробок слугував підґрунтям для започаткування відповідної роботи в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) під керівництвом О. Онищенка, насамперед у царині наукового й технологічного забезпечення процесів автоматизації бібліотечно-інформаційних

процесів. Серед них виокремимо реалізацію конвеєрної технології опрацювання поточних надходжень до книгозбірні, доповнену інформаційно-аналітичним опрацюванням.

Варто також зауважити про розгортання на початку ХХІ ст. досліджень із питань наукометрії, практичним результатом яких стало створення інформаційно-аналітичної системи "Бібліометрика української науки" (2014) [5].

Дослідження, дотичні до наукометричної проблематики, проводили Д. Соловяненко (координатор проєктів "Наукова періодика України" й "Український індекс наукового цитування"); Т. Симоненко (формування вебзібрання "Наукова періодика України" та участь у розробленні інформаційно-аналітичної системи "Бібліометрика української науки"); О. Попович (дослідження в галузі формування ефективної науково-технологічної й інноваційної політики України та прогнозування її науково-технологічного та інноваційного розвитку). Вагомими у сфері бібліометричних технологій і наукометричних досліджень є праці О. Мриглод, С. Назаровця та В. Рибачука.

Мета статті — аналіз методик оцінювання результатів вітчизняних наукових досліджень, заснованих на використанні технологій консолідації бібліометричних показників від українських і закордонних інформаційно-наукометричних систем із дотриманням принципів Лейденського маніфесту.

Поставлена мета зумовлює розв'язання таких **завдань**:

— обґрунтування підходів до консолідації загальнодоступних бібліометричних показників від наукометричних платформ під час оцінювання ефективності дослідницьких результатів;

— обґрунтування потреби оновлення нормативної підтримки щодо оцінювання результативності наукових досліджень, яка має відповідати засадам Лейденського маніфесту;

— створення вітчизняних загальнодоступних наукометричних проєктів із розвиненими аналітичними сервісами для можливого формування прогностичних висновків щодо перспективності певних напрямів розвитку наукознавства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо докладніше два найпопулярніші в дослідницькій сфері України метричні проєкти, які використовують для оцінювання результативності наукової діяльності.

Інформаційно-аналітична система "*Бібліометрика української науки*" — національний наукометричний сервіс, призначений для формування в суспільстві цілісного уявлення щодо

стану та динаміки процесів у науковому середовищі України. *Ukrainian National H-index Ranking* — некомерційний рейтинг, створений для прозорого й уніфікованого ранжування університетів, наукових організацій та установ, що спеціалізуються на наукових дослідженнях.

Актуальність створення інформаційно-аналітичної системи "Бібліометрика української науки" було зумовлено браком конструктивного діалогу між науковим середовищем, системою управління наукою та суспільством. Розробниками проекту стали фахівці відділу бібліометрії та наукометрії Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) НБУВ. Налагодження діалогу потребувало об'єктивної інформації про стан і потенціал науки й освіти, можливості сприяння розвитку економіки та вирішенню соціальних завдань. Таку інформацію здатні надавати інформаційно-аналітичні проекти, зокрема система "Бібліометрика української науки". На рис. 1. наведено фрагмент її головної вебсторінки станом на 10.03.2025.

Рис. 1. Фрагмент головної вебсторінки системи "Бібліометрика української науки" (<https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=search>)

Базовим принципом наповнення ресурсами (записи особистих профілів науковців чи наукових інституцій) було обрано консолідацію загальнодоступних бібліометричних показників та іншої супутньої інформації від світових і вітчизняних наукометричних платформ із достатнім обсягом індексованих наукових матеріалів для здобуття достовірних статистичних результатів. Спектр цих вимог повною мірою реалізовано в межах метричних платформ *Google Scholar* (опрацьовує весь світовий науковий документний потік, за винятком матеріалів з обмеженим доступом), *Scopus*, *Web of Science*, *ORCID* тощо [6]. Дані до системи особисто подають вчені та представники наукових інституцій. На початок 2025 р. у системі "Бібліометрика української науки" репрезентовано понад 57 тис. профілів вітчизняних дослідників і понад 400 профілів наукових інституцій [7].

Аналітичний інструментарій системи забезпечує одержання та порівняння широкого спектра документів, зокрема впорядкованих розподілів науковців за галузями знань, відомствами, установами відносно значення індексу Гірша тощо.

Цей бібліометричний проект репрезентує прозору й незаангажовану картину стану української науки. Крім того, фахівці розробляють до нього додатки, які дають змогу відстежувати міграційні тенденції у вітчизняному науковому середовищі для налагодження дослідницької співпраці [8].

Подальшим напрямом розвитку "Бібліометрики української науки" вбачаємо її трансформацію в систему "Національна бібліометрика України", у якій має бути подано у хронологічному та географічному аспектах весь сегмент історичного надбання національної бібліографії України, а також інформацію про видатних діячів освіти й культури тощо [9].

Як зазначать розробники проекту *Ukrainian National H-index Rankin* (фрагмент головної вебсторінки наведено на рис. 2), над його реалізацією працює група науковців зі США, Великої Британії, України, Нідерландів, Туреччини та інших країн. Ключовим показником у ньому є індекс Гірша — популярна стабільна метрика у сфері наукових досліджень. Рейтинг враховує сумарний показник індексу Гірша наукових інституцій України та відомості від наукометричних баз даних і платформ *Scopus*, *Web of Science* та *Google Scholar*. На основі запозичених бібліометричних даних від цих систем обчислюється індикатор *Ukrainian National H-index Ranking* (формується з урахуванням показника індексу Гірша в *Scopus*, *Web of Science* та *Google Scholar*, поділеного на два), який використовують у ранжуванні (позиції) під час формування рейтингів у проекті [10].

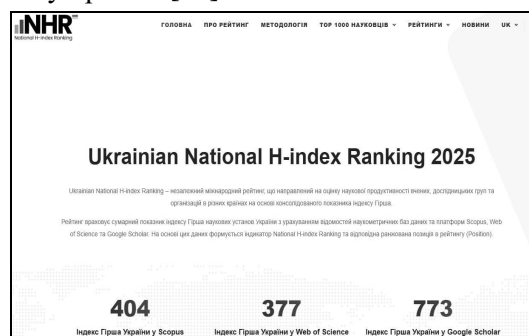

Рис. 2. Фрагмент головної вебсторінки проекту *Ukrainian National H-index Rankin* (<https://ua.h-index.com/uk>)

Ранжування організацій в *Ukrainian National H-index Rankin* відбувається через оцінювання продуктивності наукових досягнень, що підвищує об'єктивність і консолідованість рейтингових по-

казників. Проєкт може бути корисним для університетів, наукових організацій, фондів підтримки науки, урядових і громадських організацій, що прагнуть оцінити свої дослідницькі можливості та репрезентувати їх на міжнародній арені.

Користувачам доступні такі аналітичні сервіси й можливості проєкту:

- оцінювання наукової продуктивності на основі консолідованого показника індексу Гірша з відкритих джерел і баз даних (Scopus, Web of Science, Google Scholar);

- ранжування дослідницьких організацій, що відбувається за національним принципом і забезпечує найоб'єктивніший компаративний аналіз даних;

- використання прозорих показників та індикаторів, що спонукає до поширення Ініціативи відкритого доступу;

- використання авторської методології, в основі якої — органічне поєднання сучасних технологій машинного аналізу та ручного опрацювання даних;

- визначення реальних потреб наукових установ завдяки оперативному перерахунку показників за унікальною методологією;

- оцінювання позиції як окремих наукових організацій усередині країни, так і активності дослідників у межах окремої установи, що забезпечує багаторівневий ранжований аналіз;

- можливість отримання сертифікатів (звітів) користувачами [11].

Сервіси цих метричних проєктів є взаємодоповнювальними: "Бібліометрика української науки" має розвинений аналітичний апарат, який надає користувачам дані про галузевий і територіальний розподіл науковців тощо, зі свого боку, Ukrainian National H-index Ranking обчислює власний H-index (для розрахунків використовується авторська методологія, що поєднує кілька способів і рівнів узагальнення) та має систему отримання сертифікатів (звітів) для користувачів.

Ці проєкти ґрунтуються на доробку відомих учених Ю. Гарфілда (увів у науковий обіг поняття "індекс цитування" наукових статей, "імпакт-фактор" журналів, заснував Інститут наукової інформації (ISI, США) та Х. Гірша (увів визначення індексу Гірша — наукометричного показника цитування для визначення інтегрованої продуктивності та впливовості досліджень ученого).

Сучасні напрацювання у сфері методології оцінювання результативності науки в систематизованій формі викладено в Лейденському маніфесті (Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics), ухваленому на XIX Міжнародній конференції Context Counts: Pathways to Master Little Big and Date (3—5 вересня 2014 р., м. Лейден,

Нідерланди) та опублікованому в журналі Nature [12]. У маніфесті наведено 10 принципів для запобігання неправильному використанню бібліометричних технологій у процесі оцінювання ефективності наукових досліджень. Загальна сутність маніфесту — пріоритет експертного висновку над цитатною "нумерологією", тобто формальні показники мають збирати й брати до уваги під час оцінювання, але лише як відомості, необхідні для професійного експертного аналізу [13]. Автори маніфесту наголошують на потребі періодично моніторити та вдосконалювати систему показників для оцінювання, які мають бути простими й прозорими для обчислення.

Проблема визначення критеріїв ефективності сучасної наукової діяльності та її затребуваності в суспільстві особливо актуальна в контексті забезпечення інтересів національного розвитку й потребує подальшого аналізу. На думку українського вченого В. Горового, "...рівень інноваційного розвитку сучасної України, на жаль, наближається до тієї позначки, за якою про вітчизняну науку вже стає прийнятним говорити лише як про традиційний, хоча й малопридатний атрибут суспільної структури сучасної України" та "...у колах посадовців, орієнтованих виключно на зарубіжні інноваційні процеси, вже культивуються думки про непотрібність такого тягаря, як фінансування вітчизняної науки, для бюджету сучасної України" [14]. Проте наголосимо, що, визначивши оптимально можливі варіанти розвитку української науки в умовах сучасних реалій і спираючись на здобутки вітчизняного наукового потенціалу, ще можемо взяти участь на рівноправних засадах у міжнародному розподілі праці в галузі наукового суспільно значущого інфотворення.

О. Попович наголошує, що бюрократичні управлінці наполегливо намагаються взяти наукометрію на озброєння, а це може становити серйозну загрозу для розвитку науки. Учений акцентує, що наша країна перебуває на піку захоплення формальними підходами до оцінювання науки та результатів діяльності вчених. Міністерство освіти і науки України намагається якомога ширше запровадити наукометричні показники для оцінювання діяльності наукових установ у всіх напрямках управління наукою, не намагаючись спрогнозувати, до яких наслідків це призведе. Абсурдним у нинішніх реаліях є заклик публікуватися насамперед у закордонних наукових журналах, які, через нестачу коштів, нині не отримує жодна бібліотека України. Крім того, вже підтверджений факт: що більше наші вчені публікуються в іноземних журналах із великим імпакт-фактором, то більше

знижується рівень (а разом із ним й імпакт-фактор) українських наукових видань. О. Попович зауважує, "...що не виступає зовсім проти наукометрії. Це — хороший інструмент для наукознавців, який дає можливість отримувати все більше корисної інформації для аналізу, пошуку нових підходів до організації і підтримки науки. Проте навіть у далекій перспективі не може стати єдиним і повністю адекватним методом її оцінки, і, що найгірше — перетвориться на «страшну зброю бюрократії»" [15].

Схожу ситуацію спостерігаємо, якщо йдеться про створення вітчизняних наукометричних проєктів, а управлінські структури в науковій сфері рекомендують використовувати для оцінювання ефективності досліджень насамперед міжнародні метричні системи.

Варто зазначити, що нині наявні значні теоретичні й практичні напрацювання в царині оцінювання результативності наукової діяльності, які дають змогу обґрунтувати загальні принципи метричного оцінювання в науковій сфері України. Серед них базовими вважаємо принцип пріоритету експертних висновків над цитатною "нумерологією" [12] і гармонізацію вітчизняних бібліометричних систем оцінювання ефективності наукової діяльності з принципами Лейденського маніфесту. Вагомим є також подальше вдосконалення використання технологій консолідації бібліометричних показників як від міжнародних, так і від українських метричних систем та оновлення нормативної бази оцінювання результативності наукових досліджень, що також має відповідати засадам Лейденського маніфесту.

Надалі доцільно створити єдину вітчизняну інтеграційну платформу, в якій враховуватимуть-

ся напрацювання наявних українських і закордонних метричних проєктів для формування експертних висновків щодо ефективності вітчизняної науки [12].

Для визначення перспективних напрямів розвитку української науки також слід залучити технології штучного інтелекту, здатні виконувати завдання, що зазвичай потребують участі людини.

Висновки. Теоретичні напрацювання наукових шкіл Г. Доброва, В. Глушкова, О. Онищенко сприяли становленню вітчизняного наукознання та створенню інформаційно-аналітичних систем оцінювання ефективності дослідницької діяльності.

Нині в науковому просторі найбільший попит мають дві інформаційно-аналітичні системи — "Бібліометрика української науки" та Ukrainian National H-index Ranking, які в комплексі становлять джерельну базу для підготовки експертних висновків оцінювання результативності наукових досліджень.

Україні необхідна Національна інтегрована інформаційна платформа, яка відповідатиме принципам Лейденського маніфесту, підтримуватиме глобальні наукові комунікації, охоплюватиме наявні вітчизняні й споріднені міжнародні метричні проєкти, що репрезентують інтелектуальний внесок нації у світову науку, освіту та культуру за всі часи в усіх країнах.

Розроблення зазначених вітчизняних проєктів потребує залучення розвинених аналітичних сервісів із підтримкою технологій штучного інтелекту для формування прогностичних висновків щодо перспективності тих чи інших напрямів розвитку наукознання в Україні.

Список бібліографічних посилань

1. Про інформацію : Закон України від 02.10.92 № 2658-XII. *Відомості Верховної Ради України*, 1992. № 48. Ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
2. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.93 № 3323-XII. *Відомості Верховної Ради України*, 1993. № 33. Ст. 345. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>.
3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*, 2016. № 3. Ст. 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
4. Добров Г. Наука про науку. Введення у загальне наукознання: монографія. Київ : Наукова Думка, 1989. 301 с.
5. Бібліометрика української науки. 2024. URL: <https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=search>.
6. Костенко Л., Симоненко Т., Жабін О. Проєкт "Бібліометрика української науки": ідея, реалізація, задуми. *Вісник Книжкової палати*. 2019. № 5. С. 30—33.
7. Бібліометрика української науки: про проєкт. 2024. URL: <https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=about>.
8. Kostenko L., Kopaniieva V., Hryhorevska O., Zhabin A., Kubko. A. Scientometric research of the migration waves of Ukrainian scientists at the beginning of the XXI century. *SKHID*. 2024. Vol. 6 (3). P. 65—71. DOI: <https://doi.org/10.21847/2411-3093.639>.
9. Костенко Л. Й., Жабін О. І. Національна бібліометрика України: проблеми формування. *Вісник Книжкової палати*. 2024. № 7. С. 26—32. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.7\(336\).26-32](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.7(336).26-32).
10. Ukrainian National H-index Ranking: про рейтинг. URL: <https://ua.h-index.com/uk/about>.
11. Костенко Л., Копанєва В., Жабін О. Бібліотечна Україна XXI століття: консолідаційний вектор розвитку. *Вісник Книжкової палати*. 2024. № 11. С. 23—29. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.11\(340\).23-29](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.11(340).23-29).

12. Hicks, D., Wouters, P., Waltman, L. et al. Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*. 2015. № 520. P. 429—431.
13. Костенко Л., Симоненко Т. Наукометрія: від нумерології до Лейденського маніфесту. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 43. С. 285—295.
14. Горовий В. М. Критерії якості наукових досліджень у контексті забезпечення національних інтересів. *Вісник Національної академії наук України*. 2015. № 6. С. 74—80.
15. Попович О. Наукометричне невігластво (щодо манії бюрократій запровадити цифрове оцінювання науки). 6.02.2020. *Граніт науки*. URL: <https://un-sci.com/ru/2020/02/06/naukometrichne-neviglastvo-shhodo-mani%D1%97-byurokratij-zaprovaditi-czifrove-oczinyuvannya-nauki/>.

Leonid Kostenko,

*PhD of Technical Sciences, Senior Researcher
of the The Vernadsky National Library of Ukraine*

Victoria Kopanieva,

*PhD of History Sciences, Associate Professor
Department of Information Communications
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University*

Oleksandr Zhabin,

*Researcher
of the The Vernadsky National Library of Ukraine*

The formation of science in Ukraine

The achievements of the scientific schools of G. Dobrov (scientific research and theoretical foundations on the optimal development of the country's scientific and technical potential and methods for its measurement), V. Glushkov (creation of problem-oriented software and hardware complexes for informatization of economic management), O. Onyshchenko (implementation of automation of library and information processes supplemented by information and analytical processing) on the path to the formation of technologies of domestic scientometrics as an independent scientific discipline that studies cognitive communications in science by the frequency of citations of scientific works and their authors are analyzed. The relevance of the issues of the modern vision of the situation on the choice of approaches to the principles of assessing the effectiveness of domestic research results using scientometric technologies is considered. The use of technologies for consolidating bibliometric data from available domestic and foreign scientometric sources is justified. Two of the most popular metric projects in the domestic scientific community are highlighted — the information and analytical system Bibliometrics of Ukrainian Science and the Ukrainian National H-index Ranking — a non-commercial rating of scientific organizations and institutions specializing in scientific research. It is noted that the services of these two bibliometric projects are complementary (Bibliometrics of Ukrainian Science has a developed analytical apparatus that provides users with data on the sectoral and territorial distribution of scientists, etc., and the Ukrainian National H-index Ranking calculates its h-index and has a system for obtaining certificates (reports) by users. It is noted that the further development of scientometric technologies in Ukraine requires updating the regulatory framework for assessing the effectiveness of scientific research, which must comply with the principles of the Leiden Manifesto. The feasibility of creating a single integration platform that will take into account the achievements of existing domestic and foreign metric projects, in order to obtain expert conclusions on the effectiveness of domestic science, is emphasized.

Keywords: bibliometric technologies; data consolidation; science studies; scientometric research; assessment of research effectiveness; artificial intelligence

References

1. Pro informatsiiu : Zakon Ukrainy vid 02.10.92 № 2658-XII. (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
2. Pro naukovu i naukovu-tekhnicnu informatsiiu : Zakon Ukrainy vid 25.06.93 № 3323-XII. (1993). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>.
3. Pro naukovu i naukovu-tekhnicnu diialnist: Zakon Ukrainy. (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
4. Dobrov H. (1989). *Nauka pro nauku. Vvedennia u zahalne naukoznavstvo*. Kyiv: Naukova Dumka.
5. Bibliometryka ukrainskoi nauky. (2025). Available at: <https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=search>.
6. Kostenko L., Symonenko T. & Zhabin O. (2019). Proekt "Bibliometryka ukrainskoi nauky": ideia, realizatsiia, zadumy. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 5, pp. 30—33.
7. *Bibliometryka ukrainskoi nauky: pro proiekt*. (2025). Available at: <https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=about>.
8. Kostenko L., Kopanieva V., Hryhorevska O., Zhabin A. & A. Kubko. (2024). Scientometric research of the migration waves of Ukrainian scientists at the beginning of the XXI century. *SKHID*, 6 (3), pp. 65—71. doi: <https://doi.org/10.21847/2411-3093.639>.

9. Kostenko L., & Zhabin O. (2024). Natsionalna bibliometryka Ukrainy: problemy formuvannia. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 7, pp. 26—32. doi: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.7\(336\).26-32](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.7(336).26-32).
10. Ukrainian National H-index Ranking: pro reitynh. (2025). Available at: <https://ua.h-index.com/uk/about>.
11. Kostenko L., Kopanieva V. & Zhabin A. (2024). Library Ukraine of the 21st century: consolidation vector of development. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 11, pp. 23—29. doi: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.11\(340\).23-29](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.11(340).23-29).
12. Hicks D., Wouters P. & Waltman L. (2015). Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*, 520, pp. 429—431.
13. Kostenko L. & Symonenko T. (2016). Naukometriia: vid numerolohii do Leidenskoho manifestu. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 43, pp. 285—295.
14. Horovyi V. (2015). Kryterii yakosti naukovykh doslidzhen u konteksti zabezpechennia natsionalnykh interesiv. *Visnik Nacionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 6, pp. 74—80.
15. Popovych O. (2020). Naukometrychne nevihlastvo (shchodo manii biurokratii zaprovadyty tsyfrove otsiniuvannia nauky. *Granit nauki*. Available at: <https://un-sci.com/ru/2020/02/06/naukometrichne-neviglastvo-shhodo-mani%D1%97-byurokratij-zaprovaditi-czifrove-oczynuyuvannya-nauki/>.

Надійшла до редакції 26.03.2025

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.7\(348\).24-32](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.7(348).24-32)
УДК 027.022:021.6](477)(045)

Василь Паламаренко,
аспірант кафедри артменеджменту
та івент-технологій НАКККиМ
vpalamarenko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9059-1531>

Трансформація інформаційних послуг як основа формування нових моделей культурної інфраструктури

У статті досліджено концепти щодо урізноманітнення моделей традиційних та інноваційних закладів культури, які мають стати основою створення нових елементів культурної інфраструктури, зокрема центрів культурно-дозвілєвих послуг, та обґрунтовано значення вдосконалених інформаційно-документальних послуг для розвитку локальних спільнот в епоху цифрового суспільства. Висвітлено умови створення різних типів багатофункціональних хабів на базі публічних бібліотек у співпраці з іншими закладами культури, які формують інформаційно-комунікаційні простори для спілкування, всебічного розвитку мешканців через надання додаткових послуг і місця проведення для культурно-розважальних заходів. Розглянуто підходи до інтеграції новітніх інформаційних технологій у діяльність культурно-дозвілєвих центрів з метою посилення їх ролі в соціокультурній трансформації українського суспільства. Аналіз сучасних трендів у гуманітарній сфері уможливорює висновок про те, що заклади культури набувають функцій соціальних інститутів, що є не лише реакцією на зміни в суспільстві, а й активним сприянням цим трансформаціям. Подальші дослідження доцільно спрямувати на аналіз ефективності різних моделей багатофункціональних культурних просторів, дослідження потреб громад у культурних послугах і розроблення механізмів підтримки таких ініціатив.

Ключові слова: традиційні та інноваційні заклади культурної інфраструктури; стратегії розвитку соціокультурних закладів; бібліотеки; бібліохаби; інформаційний простір громад

Постановка проблеми. Сучасні заклади культури мають поступово адаптуватися до викликів цифрової доби, щоб забезпечувати різноманітні потреби суспільства, трансформуватися в центри впровадження новітніх культурних практик, залучати аудиторію як універсальні платформи для творчості, навчання, спілкування й дозвілля, пропонувати широкий спектр послуг — від традиційних культурних заходів до інтерактивних програм та онлайн-сервісів. Упровадження нових технологій та інтерактивних форматів, зокрема інформаційно-документальна модернізація, допоможе закладам культури зробити послуги доступнішими й різноманітнішими.

© Паламаренко В., 2025

Швидкий розвиток інтернет-комунікацій надає широкі можливості для маніпуляцій свідомістю людей. Потік неконтрольованої інформації часто призводить до дезорієнтації й руйнування традиційних цінностей та орієнтирів. Брак єдиного культурного поля ускладнює ефективне управління культурними процесами на всіх рівнях: національному, регіональному та місцевому. Водночас саме завдяки креативності культурні інституції та заклади мають значний потенціал для інновацій і створення нових цінностей, стають потужним інструментом розвитку та об'єднання суспільства, особливо в умовах цифрової економіки, формування сучасних куль-